

Marijuana in Halacha

Show# 191 | Oct 19th 2018

רדב"ז הלכות כלאים פרק ה הלכה יט

וצמר גפן וכו'. פ"ז במשנה ר"מ אומר צמר גפן אסור ואינו מקדש ולא קי"ל כר"מ אלא הרי הוא כשאר מיני ירקות ומקדש וכל אלו אין מקדשין אלא מדרבנן דלא אסרה תורה אלא קנבוס ולוף אבל שאר זרעים מדרבנן כדאיתא פ"ב דמנחות ואתיא כרבנן דאילו ר' טרפון אומר הקנבוס אינו כלאים, נמצא לפי זה חלוקים חכמים ור"ט מן הקצה אל הקצה דלדעת חכמים הוי כלאים מן התורה ולר"ט לא הוי כלאים אפי' מדרבנן לפי שהוא סובר שהוא מין זרעים ולא מין ירקות. ולא הוצרך רבינו להזכיר הקנבוס בהדי הקינרס וצמר גפן אף על פי שזה מן התורה ואלו מדרבנן אלא לאפוקי מדר"ט. ואפשר שעלי הצמר גפן הנקרא קוטו"ן בעודם רכים ראויים לאכילה ולפיכך הוו מכלל הירקות **אבל עלי הקנבוס הנקרא קנב אוכלין אותו במצרים ומשכר ואומרים שהוא משמח ואוכלין אותו חי כמות שהוא** ויש מקומות שעושין ממנו בגדים כמו שעושים מן הפשתן:

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ג סימן לה

איסור עישון סמים בע"ה. ב' דר"ח אייר תשל"ג. מע"כ מוה"ר ירוחם פראם שליט"א.

הנה בדבר אשר התחילו איזה בחורים מהישיבה לעשן חשיש (מעראוואנא), פשוט שהוא דבר אסור מכמה עיקרי דינים שבתורה חדא שהוא מקלקל ומכלה את הגוף, ואף אם נמצאו אנשים בריאים שלא מזיק להם כל כך אבל מקלקל הוא את הדעת ואינם יכולים להבין דבר לאשורו שזה עוד יותר חמור שלבד שמונע עצמו מלמוד התורה כראוי הוא מניעה גם מתפלה וממצות התורה שעשייה בלא דעת הראוי הוא כלא קיימם. ועוד שהוא גורם תאוה גדולה אשר הוא יותר מתאות אכילה וכדומה הצריכים להאדם לחיותו ויש שלא יוכלו לצמצם ולהעביר תאותם, והוא איסור החמור שנאמר בבן סורר ומורה על תאוה היותר גדולה שיש לו לאכילה אף שהוא לאכילת כשרות, וכ"ש שאסור להביא עצמו לתאוה גדולה עוד יותר ולדבר שליכא שום צורך להאדם בזה שהוא אסור, ואף שלמלקות נימא שאין עונשין מן הדין מ"מ לאיסורא ודאי עובר על לאו זה ואיכא גם הטעם דאיכא בבן סורר ומורה שסופו שילסטם את הבריות כדאיתא בסנהדרין בפ' בן סורר (ס"ח ע"ב). ועוד שהאב והאם של אלו שמעשנין זה מצטערים מאד אשר עוברין על מצות כבוד אב ואם. ועוד איכא איסור העשה דקדושים תהיו כפירוש הרמב"ן בחומש. וגם הם גורמים לאיסורים הרבה אחרים לבד זה, סוף דבר הוא פשוט וברור שהוא

מאיסורים חמורים וצריך להשתדל בכל היכולת להעביר טומאה זו מכל בני ישראל ובפרט מאלו שלומדין בישיבות. והנני ידידו מוקירו, משה פיינשטיין.

רש"י בראשית פרשת לך לך פרק יד פסוק יז

עמק המלך - בית ריסא דמלכא, בית ריס אחד שהוא שלשים קנים, שהיה מיוחד למלך לשחק שם. ומדרש אגדה עמק שהושוו שם כל האומות והמליכו את אברהם עליהם לנשיא אלהים ולקצין:

במדבר רבה פרשת בהעלותך פרשה טו אות יד

וכל מי שהוא ירא מן הקדוש ברוך הוא סופו ליעשות מלך ממי אתה למד מאברהם ע"י שנתיירא מן הקדוש ברוך הוא נעשה מלך שנא' (בראשית כב) כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ומנין שנעשה מלך שנא' (שם /בראשית/ יד) אל עמק שוה הוא עמק המלך מהו שוה עמק המלך שהשוו הכל ונטלו עצה וקצצו ארזים ועשו כסא והושיבוהו מלך עליהם ולא תאמר אברהם בלבד אלא אפילו משה שנתיירא מן הקדוש ברוך הוא נעשה מלך לכך כתיב ירא את ה' בני ומלך.

דברים רבה פרשת ואתחנן

שמע ישראל. זש"ה ירא את ה' בני ומלך, מהו ירא את ה' בני, אם היית ירא מן הקדוש ברוך הוא אתה מולך. וכן אתה מוצא אברהם היה ירא מן הקדוש ברוך הוא, שנאמ' כי ירא אלהים אתה, ומה נעשה לו, עמדו אומות העולם וקצצו ארזים, ועשו כסא גבוה ובקשו להמליך לאברהם עליהם. אל עמק שוה. שהשוו כל האומות לעשות לאברהם מלך. וכן בני חת אומרים לו שמענו אדוני נשיא אלהים אתה בתוכנו, אמר להם לא נחסר לנשיאו ולאולוהו של עולם, ומי גרם לו שהיה ירא מן הקדוש ברוך הוא

שערי העבודה

עבודת הקרבנות ועבודת התפלה עם שאר

דרכי העבודה בכל המצות

לרב ר' יונה זצ"ל

א הפתח הראשון הוא שידע האיש העובד ערך עצמו, ויכיר מעלתו ומעלת אבותיו, וגדולתם וחשיבותם וחבתם אצל הבורא יתברך. וישתדל ויתחזק תמיד להעמיד עצמו במעלה ההיא, ולהתנהג בה תמיד,

תלמוד בבלי סנהדרין דף ל"ז עמוד א'

בשבילי נברא העולם. וביד רמה שם- עיקר הא מילתא שכל הנבראים בעולם של מטה לא נבראו אלא בשביל האדם כי הא דתניא לקמן (ל"ח א) אדם בערב שבת נברא מפני מה נברא בערב שבת כדי שיכנס לסעודה מיד משל למלך בשר ודם שבנה פלטירין ושכללן והתקין סעודה ואח"כ הכניס אורחים וכיון שכל אחד ואחד חשוב לפני המקום לברוא לו צורה בפני עצמה וכו'.

ר' צדוק הכהן מלובלין - צדקת הצדיק אות קנד

כשם שצריך אדם להאמין בהשם יתברך כך צריך אחר כך להאמין בעצמו. רצה לומר שיש להשם יתברך עסק עמו ושאינו פועל בטל שבין לילה וגו' (יונה ד' י') וכחיתו שדה שלאחר מיתתם נאבדו ואינם. רק צריך להאמין כי נפשו ממקור החיים יתברך שמו והשם יתברך מתענג ומשתעשע בה כשעושה רצונו.

דעת תורה – רב ירוחם ליבוביץ פרשת בא עמוד קכו

התברר מזה איזה יסוד גדול הוא להכיר מעלה, וכי זוהי כל תכלית האדם, כי על כן פשוט הוא כי – "אדם ביקר ולא יבין, נמשל כבהמות נדמו", אם אדם אינו מכיר חסרונותיו הרי מופרך הוא, ועוד יותר גרוע הוא אם אינו מכיר מעלות, אינו מכיר, אינו מחשיב, את ה"אדם ביקר" שבו, ומי שאינו מכיר ואינו מעריך אינו נותן כלום על זה. בפתקא קטנה של הסבא זצ"ל מקלם מצאו כתוב: "מלך היודע היטב כי "דבר מלך שלטון", היודע כי בדבור אחד שלו מתהפכות מדינות, הוא אין צריך ללמוד מוסר על שמירת פיו זלשונו". – לו היה אדם מכיר ויודע, באיזו מדה שהיא, את ה"אדם ביקר" שלו, בהכרח היה יוצא ממנו הנהגה אחרת לגמרי.

"אדם ביקר ולא יבין נמשל כבהמות נדמו" [תהלים פמ"ט פכ"א] מבאר הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל עפ"י משל לעגלון שנוסע על

אם הדרך ומצליף בשוט שבידו על גבו של הסוס. אין ספק שהסוס מעוניין להיפטר מהמכות הקשות ומכאבי הצלפת השוט הקשים. א"כ, מדוע אינו מסתובב בכוחו הגדול בסיבוב חד, שע"ז יפיל את העגלון ארצה ויברח ממנו? מדוע אין הסוס משתמש בתחבולה פשוטה זו?

התשובה היא: מפני שהוא סוס! – והסוס אינו מבין ואינו יודע שע"י פעולה כזאת יגאל את עצמו ממכותיו של העגלון.

כך בדיוק אומר הגר"ח מבריסק זצ"ל הוא האדם – "אדם ביקר" – האדם יש בו כוחות ומעלות כ"כ יקרים וכ"כ גדולים אלא ש"ולא יבין" – אין הוא יודע ומבין מספיק את גודל מעלותיו וגודל יקרתו ועל כן – "נמשל כבהמות נדמו".

Question of the week

תוספות מסכת ראש השנה דף יא עמוד א ד"ה אלא

ורבי מאיר שליח צבור יסד במעריב של פסח ומצות אפה ויאכלו בלילי חג פסח ואמרי' בבראשית רבה לושי ועשי עוגות הדא אמרת שפסח היה וכל הני לא ס"ל דלמועד אשוב אליך כעת חיה אמועד ראשון אלא כלומר למועד כזה שהוא פסח.

תלמוד בבלי מסכת ביצה דף כא עמוד ב

לכם - ולא לכלבים, דברי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר: אפילו נפש בהמה במשמע, אם כן, מה תלמוד לומר לכם - לכם ולא לנכרים.

Rabbi Elephant

שו"ת דברי יציב חלק אורח חיים סימן קצו

שמן כותנה בפסח

ב"ה, יוניאן סיטי, ז' ניסן תשד"מ

בדבר שמן העשוי מכותנה, שיש בזה אוסרים ומתירים, ונשאלתי לחוות דעתי בזה, ולרוב חולשתי אין אתי להאריך כראוי, ואבוא בקצרה.

הנה דבר זה נפתח בגדולים, בסי' תנ"ג במג"א ססק"ב ולהדגו"מ שם נחלקו מהרי"ל וד"מ אם גזרינן בשמן זית אטו שמני קטניות עיין שם. ובשו"ת בית שלמה יו"ד סי' קע"ז האריך מזה, שבאמת במהרי"ל לא נזכר מטעם הגזירה אלא משום מכתשת חמץ או מנורות מחומצות, ושמגוף הדין יש להתיר שמן העשוי משושנים, אלא דמשום שנעשה מהזרע שבראשו והם הגרעינים הוי בכלל קטניות להתה"ד שאוסר לאכול שמן הנעשה מזרע פשתן קנבוס או שומשמין, דאסרינן כל דמידגן עיין שם באריכות. ויעיין בשו"ע הרב סעיף ד' שדעתו דאסרינן רק הדומה לדגן שגדל בשרביטים וכדו' עיין שם, וא"כ בכותנה רק למ"ש הדגו"מ משום גזירה.

והגם כי מי אנכי להכניס ראשי בין ההרים הרמים, מ"מ תורה היא וללמוד אני צריך, שלכאורה הך תקנה דקטניות שאינה אלא מימי הראשונים לא עדיף מגזירות חז"ל דלא גזרינן בהו גזירה לגזירה, ובפרט שהספרדים לא קבלו כלל חומרא זו, וכמבואר גם בב"י, ושייך לומר אינהו מיכל אכלי ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה ודו"ק.

וחזינן שהקילו בה לגבי שהייה בביתו, וכן בנפלו לתוך התבשיל, ולדעת הח"י ועוד פוסקים גם בלי ס', ובח"י סק"ו דעיקר נראה לו כדיעה זו כיון שבלא"ה הוא חומרא והרחקה בעלמא עיין שם, וכ"ש שלא נחמיר להוסיף גזירות. ועיין בשו"ת בית שערים סי' רט"ו שדעתו נוטה להתיר בשמן הנעשה מגרעיני פרחים, והביא שם מכת"ק אא"ז מסיגוט זי"ע שג"כ הסכים עמו להלכה אלא פן יאמרו ב"ד שרו מישחא ויאכלו כל השמנים שמן זית וכו' עיין שם, וא"כ אותם שנוהגים היתר בשמן זית וכהפוסקים דלא חשו להך גזירה, שפיר מותרים גם בשמן העשוי מכותנה.

ומה גם שידוע מהחכם צבי שנצטער מאוד והתרעם על מנהג זה, וכמ"ש במור וקציעה משמו שאמר אי איישר חיל אבטליניה שהיא חומרא דאתי לידי קולא, כי מתוך שאין מיני קטניות מצויים לאכול ולהשביע צריכים לאפות לחם מצה הרבה ומתוך כך אין נזהרים בעיסה כראוי וכו' עיין שם, והגם שח"ו אין לנו להקל בזה שאבותינו ואבות אבותינו נהגו איסור, מ"מ הבו דלא לוסיף עלה גזירות וחומרות בדברים שלכמה פוסקים יש להתיר גם לדידן, ובפרט שבעוה"ר שייך ביותר החשש שיבאו מזה להשתמש בדברים האסורים ובשמנים שנתערב בהם דבר טמא וכדו', ע"כ נראה שאין להחמיר בזה לאותם הנוהגים היתר בשמן זית וכנ"ל.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ג סימן סג

בענין פינאט אם יש בו חשש איסור מנהג קטנית כ"ד אדר תשכ"ו. מע"כ ידידי מהר"ר יעקב גאלדמאן שליט"א.

הנה בדבר הפינאט שכתבתי שבהרבה מקומות אכלו אותם בפסח וכתר"ה תמה בטעם הדבר משום ששמע שעושין ממנו באיזה מקום גם קמח וגם שמע שנזרעין בשדות כשאר קטניות, אבל ידע כתר"ה שאין זה ענין כלל, שכל הדברים העושין מהם קמח נאסרו ממנהג זה, דאין לך דבר העושין ממנו קמח כתפוחי אדמה לא רק במדינה זו אלא גם ביוראפ במקומותינו וגם בדורות הקודמים ומעולם לא חשו לאסור זה. וכן הטעם שמיני חטים מתערבין בהם שכתב הטור נמי אינו כלל שכל המינים שיש לחוש למיני חטים ושעורים שיתערבו נהגו לאסור, דהא עניס וקימעל שמתערבין בהן מיני חטים ושעורים כמפורש בט"ז סק"א ובמג"א סק"ג וגם איתא שם דקשה לבודקם ובח"י סק"ט כתב שלא יסמוך על בדיקת נשים וקטנים מצד קושי הבדיקה, ומ"מ לא אסרום כמפורש ברמ"א, וחרדל כתב הרמ"א בסימן תס"ד שנהגין לאסור דהוי כמיני קטניות אף שאין בו הטעמים. ולכן אין לנו בדבר אלא מה שמפורש שנהגו לאסור וכן מה שידוע ומפורסם. וגם יש ליתן טעם דדין מה שנאסר במנהג הא אין זה דבר הנאסר בקבוץ חכמים, אלא שהנהיגו את העם להחמיר שלא לאכול מינים אלו שהיה מצוי לאוכלם מפני הטעמים דחשש מיני דגן שנתערבו שקשה לבדוק ומפני שעושין קמחים, אבל כיון שלא תיקנו בקבוץ חכמים לאכול דברים שיש חשש שיתערב בהן מיני דגן ודברים שעושין מהם קמח, אלא שהנהיגו שלא לאכול איזה מינים לא נאסרו אלא המינים שהנהיגו ולא שאר מינים שלא הנהיגו מפני שלא היו מצויין אז, שלכן תפוחי אדמה שלא היו מצויין אז כידוע ולא הנהיגו ממילא לאוסרם אינם בכלל האיסור דאלו מינים שנהגו לאסור אף שיש אותו הטעם ממש דאין למילף ממנהג לאסור גם דבר שלא נהגו לאסור, וכשנתרבו תפוחי אדמה במדינותינו לא רצו חכמי הדור להנהיג לאוסרן, אולי מפני הצורך, ואולי מפני שהטעמים קלושים, עיין בב"י ר"ס תנ"ג, שהר"י קרא לזה מנהג שטות, וגם משמע שהר"ר יחיאל ושאר גדולים היו נוהגין בהם היתר אף במקום שנהגו איסור דהרי ע"ז כתב וקשה הדבר להתיר כיון שאחרים נהגו בהם איסור, לכן חכמי הדורות האחרונים לא רצו להוסיף לאסור עוד המינים שניתוספו אח"כ רק שא"א להתיר מה שכבר נהגו לאיסור. וכן בעניס וקימעל אפשר לא היו מתחלה רגילים לזרעם במקום שזרעו מיני דגן ולא היה טעם להנהיג איסור ולכן אף אח"כ שהתחילו לזרעם במקום שזרעו מיני דגן שלכן צריכים בדיקה לא רצו לאוסרם שוב. ולכן גם הפינאט לא אסרו בהרבה מקומות עוד מכ"ש. ובמקום שליכא מנהג אין לאסור כי בדברים כאלו אין להחמיר כדאיתא בח"י. ולאילו שיש להם מנהג ביחוד שלא לאכול פינאט אסור גם בפינאט אבל מספק אין לאסור. ולכן שייך שיתן הכשר שלא נתערב שם חמץ ויאכלו אלו שלא נהגו בזה איסור. וכן ראיתי שנותנים הכשר על פינאט אויל מהאי טעמא. ידו, משה פיינשטיין.

נשמת אדם חלק ב-ג (הלכות שבת ומועדים) כלל קיט

כ שאלה: שנת תקס"ו שנתרבו גשמים והיה דוחק גדול לעניים שלא היה באפשר למצוא חטים כשרים, אם יש להתיר לאכול קטניות ומין "רעצקע" שנתפשט המנהג בכל אשכנז וצרפת שלא לאכלם בפסח:

תשובה: תחלה צריכין אנו לברר שורש האיסור מדברים הללו כי רבים חשבו שאינו אלא מנהג בעלמא, לבבי לא כן ידמה, כי המעיין ברמב"ם פ"א מהלכות ממרים שכתב דכל התקנות יש בהם עשה ול"ת, ומה שהקשה הרמב"ן מהא דאמרינן ספק דרבנן לקולא, תירץ המבי"ט דכך תקנו חכמים, ע"ש בלח"מ. עכ"פ לכ"ע כל תקנות שתקנו חז"ל הם כמו כל איסורי דרבנן, וכתבו כל הפוסקים דכל ב"ד שבעיר יש להם דין ב"ד הגדול לתקן תקנות ולגדור גדרים, וא"כ יש לכל תקנות הקהל או ב"ד, דין איסור דרבנן כדאיתא בי"ד פעמים הרבה. והנה דין זה נחלק לג' דינים: א) אם הסכימו הצבור על איזה דבר לאסור לסייג ולגדר, בזה לכ"ע לא מועיל שום התרה כדאיתא בי"ד סי' רכ"ח סעיף כ"ח. ב) כשלא נעשה על פי הסכמת הצבור רק שנהגו יחידים בכך באיזה דבר לסייג גם בזה לרשב"א ור"ן וריב"ש לא מהני התרה דהוי כאילו קיבל עליו כאיסור תורה, ולרא"ש מהני התרה כדאיתא שם סי' רי"ד וכתב הפרי חדש דדוקא כשמתחרטים כולם, אבל לא מהני חרטת המיעוט ואפילו התירו להמתחרטין אינו מותר. ג) תקנה בעלמא שאינו לסייג ואפילו הוא לפרישות כתב הפרי חדש בא"ח סי' תצ"ו דלכ"ע מהני התרה. ולפי זה מסולק תמיהת הפ"ח שם שתמה על המחבר שסתם בסי' רי"ד דמהני התרה ובסי' רכ"ח כתב דלא מהני התרה והניח בתימה, ולדידי לק"מ בדבדבר שנעשה ע"פ הסכמת צבור דהוי כנעשה על פי ב"ד אין לו התרה, משא"כ כשנהגו מעצמם בלא שום הסכמה. ובזה מסולק גם כן ראיית הפ"ח שם מירושלמי שאמרו שם בבני ביטן דפריך בירושלמי דלהני התרה ומשני דרבי ס"ל כר"י דאסור לפרוש לים הגדול, ומזה הביא ראייה לדעת רא"ש, ולדידי אין כאן ראייה כלל, דס"ד דירושלמי דנהגו כך משום פרישות וכפירוש רש"י בפרק מקום שנהגו משום כבוד שבת, ובזה לכ"ע מהני התרה כמ"ש הפ"ח ומשני דס"ל (כר"י) (כרבי) דאסור לפרוש, וא"כ הוי לסייג ולכן לא מהני התרה (ועיינתי בירושלמי פרק מקום שנהגו ולכאורה נראה שזהו כדאיתא בגמרא שלנו שם), ולפ"ז בדבר שהוא לסייג לרא"ש צריך חרטה של כל בני העיר ואפי' באם יהיה אונס או חולי א"א להתיר בלא התרה, ולרשב"א במקום חולי לא גזרו כלל כמו כל איסור דרבנן, וכדאיתא בסנהדרין (כ"ח) [כו, א], מכריז ר' ינאי פוקו וזרעו בשביעית משום אנסין ופירש"י ותוס' בשביעית בזמן הזה, ודוקא משום חיי נפש אבל משום דוחק בעלמא אסור כדמשמע בבני ביטן, דאע"ג דהוו עניים מ"מ לא התיר להם ר' יוחנן ואמר אל תטוש כו'. ולפ"ז ה"ה המנהג מאכילת קטניות אנחנו שאנו מבני אשכנזים לא מבעיא אם נעשה ע"י הסכמת צבור או גאוני ארץ שהיו בימים ההם דפשיטא דאסורא, אלא אפילו אם לא נעשה בהסכמה כיון שנתפשט מנהג זה לא גרע ממנהג שהחמירו בנות ישראל על עצמן לספור ז' נקיים וכתב רש"ל בתשובה סי' ו' דאפי' לדעת הרא"ש א"א להתיר א"כ יתחרטו כלם, וה"נ בעינן שיתחרטו כל מדינות אשכנז ואם כן לכ"ע לא מהני התרה וקיימי באיסור דרבנן אלא אם כן אין לו מה יאכל דאז הוי חיי נפש, אבל אם יש לו לאכול דבר אחר א"א להתיר כלל. ואפילו במקום דהוי חיי נפש יותר מסתבר להתיר קטניות דאין עושין ממנו קמח במדינתנו ולא אתי למחלף אבל רעצקע שקורין טאטארקע דדרך לעשות ממנו קמח ויש בו כל ג' טעמים שכתבו הפוסקים, אחד, דהוי מידי דמדגן. ב', דיש בו גרעיני דגן. ג', דמתחלף בקמח מה שאין כן בקטניות דלא מחלף, ועוד דבלתי ספק שאם יראו שמבשלין "גרופין" מן "רעצקע" שיבשלו גם כן גרופין מן ה' מיני דגן ומעולם לא שמעתי להתיר זה. ושמעתי שבק"ק פיורדא בשנת תקל"א ל"ב שהיה רעב גדול באשכנז הושיבו ב"ד והתירו בולבעס שקורין עדרעפיל כי באשכנז אין אוכלין ג"כ בולבעס כי שם עושין קמח מהם, וגם התירו קטניות אבל לא מיני גרופין. ובאמת צל"ע דלפי מה שסתם הש"ע סי' (רי"ז)

[רי"ד ס"א] כדעת הרא"ש וכן כתב שם רמ"א דנוהגין כסברא ראשונה דמהני התרה ואם כן הוי דין דקטניות ככל דין נדר, וא"כ צריך עיון איך אפשר להתיר כמ"ש דהא בעינן שיתחרטו כולם כמו שכתב רש"ל ופ"ח, ואף דרש"ל כתב בחומרת ז' נקיים שהוא לכלל ישראל, אפשר דבזה ה"ה (מדינא) [מדינה], אם לא שנאמר דהיה תקנה ע"פ חכמי דור דבאמת לא מהני התרה אלא יש לו דין איסור דרבנן ובמקום דוחק לא גזרו. או אפשר שהיחידים קבלו זאת וקי"ל כרשב"א דהוי כאיסור תורה רק כך היה הקבלה דבמקום דוחק לא יצטרך התרה ולא יהיה שום איסור, ויותר נראה דע"כ לקושית הרא"ש דהוי כנדר אלא בדבר שקבלו יחידים או עיר אחת, אבל דבר שנתפשט הוי כתקנת צבור, ואפשר שכן הוא חומרת בנות ישראל ואפילו יתחרט כל העולם לא מהני התרה וצ"ע: